

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ - ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΗΜΟΣΙΑΝ ΤΑΞΙΝ

Υπό ΝΕΣΤΟΡΟΣ Ε. ΚΟΥΡΑΚΗ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΥΛΗΣ

- I. — Έννοια πιθανότητας
1. — Έννοια κινδύνου
- III. — Όρισμός του επικινδύνου
- IV. — Επικίνδυνον και συναφείς έννοιαι
- V. — Πρακτική σημασία του επικινδύνου
- VI. — Προυποθέσεις υπάρξεως του επικινδύνου
- VII. — Η διακρίβωσις του επικινδύνου επί έγκληματικῆς επικινδυνότητος.

I. — Έννοια πιθανότητας

Θεμελιώδες αξίωμα τῆς σκέψεως είναι και σήμεραν ἡ ἀρχή τῆς αιτιότητος, ἥτοι ἡ ἀρχή

κατὰ τὴν ὁποίαν πᾶν φαινόμενον ἔχει τὴν αιτίαν του (1)

Τὴν ἀρχὴν ταύτην εἶχον ἤδη συλλάβει και διατυπώσει πολλοὶ ἀρχαῖοι φιλόσοφοι, ἐν οἷς ὁ Πλάτων (2). Ἰδιαίτερας, μελέτης ἔτυχεν ἡ ἀρχὴ τῆς αιτιότητος παρὰ τοῦ Ἀριστοτέλους. Οὗτος ἐν τῷ ἔργῳ του «Ἀναλυτικὰ Ὑστερα» ἀναλύει τὸ πρόβλημα περὶ τῶν σχέσεων αιτίου και αιτια-

1. A. Lalande, Vocabulaire de la philosophie, τ. Α', Paris 1951, λῆμμα Causalite.

2. Πράγματι ἐν τῷ ἔργῳ του «Τίμαιος» (28Α) ὁ Πλάτων λέγει: ἀπὸν δὲ αὐτὸ γινόμενον ὑπ' αιτίου τινὸς ἐξ ἀνάγκης γίνεσθαι παντὶ γὰρ ἀδύνατον χωρὶς αιτίου γένεσιν σμεῖν».

ἀρκοῦντος οὕτω και ἐνδεχομένου δόλου (Μπουρόπουλος Ἑρμηνεῖα Ποινικοῦ Κώδικος ὑπ' ἄρθρον 299 κερ. II ἀριθ. 6, 7). Κατὰ ταῦτα ἀνθρωποκτονία ἐκ προθέσεως εἶναι ἡ καταστροφὴ τῆς ζωῆς ἑτέρου ἀνθρώπου, ἡ ἐκτελεσθεῖσα μετ' ἀπόφασιν, ἢν ἔλαβεν ὁ δράστης ἐν ἡρέμῳ ψυχικῇ καταστάσει, ἐπιτροπούση εἰς αὐτὸν νὰ σκεφθῇ και σταθμίση τὰ ὄθοντα εἰς τὸ ἐγκλημα αἷτια, ὡς και τὰ κωλύοντα τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ τοιαῦτα, ὅτε ὑφίσταται προμελετημένος δόλος κατὰ τὴν λῆψιν τῆς πρὸς ἐκτέλεσιν ἀποφάσεως.

Ὡσαύτως προμελετημένος δόλος ὑφίσταται ὅταν ἐλήφθη μὲν ἡ ἀπόφασιν ἐν ἡρέμῳ ψυχικῇ καταστάσει, ἀλλ' ἡ ἐκτέλεσις ἐχώρησε βραδύτερον, ἐν βρασμῷ ψυχικῆς ὀρμῆς, ἀρκοῦντος ὅπως ἡ ἡρεμὸς ψυχικῆς κατάστασις ὑφίσταται, εἴτε κατὰ τὴν λῆψιν τῆς ἀποφάσεως, εἴτε κατὰ τὸν χρόνον κατ' ὄν μεταγενεστέρως ἐξετελέσθη, ἡ πράξις (Μπουρόπουλος Ἑρμηνεῖα Ποινικοῦ Κώδικος ὑπ' ἄρθρον 299 κερ. III ἀριθ. 1 Χωροφᾶς Γεν. ἀρχαί Πον. Δικαίου 1956 σελ. 163- Α.Π. 137/56 Πον. Χρον. ΣΤ' 311, Α.Π. 130/57 Πον. Χρον. Ζ' 301- Α.Π. 288/59 Πον. Χρον. Γ' 130- Α.Π. 296/61 Πον. Χρον. ΙΑ' 582). Ἐὰν ὅμως κατὰ τε τὴν λῆψιν τῆς ἀποφάσεως και τὴν ἐκτέλεσιν ὁ δράστης ἐτέλει ἐν βρασμῷ ψυχικῆς ὀρμῆς ὑπὸ τὴν ἐν παραγράφῳ 2 τοῦ ἄρθρου 299 Π.Κ. έννοιαν, τότε ὑφίσταται ἡ πράξις τῆς ἐν βρασμῷ ψυχικῆς ὀρμῆς ἀνθρωποκτονίας (299 περ. 2 Π.Κ.).

Ἐν προκειμένῳ ὁ πρῶτος τῶν κατηγορουμένων ἀπεφάσισε και ἐξετέλεσε τὴν πρᾶξιν του ἐν ἡρέμῳ ψυχικῇ καταστάσει, ἐπιτροπούση τὴν σκέψιν. Οὗτος ἐλογομάχησε μετὰ τοῦ συζύγου τοῦ θύματος, ὡς και τοῦ ἰδίου τοῦ θύματος, ὡς ἀνωτέρω ἱστορεῖται, πλην ἡ τέλεσις τῆς ἀνθρωποκτονίας ἀπερασίθη μετὰ ταῦτα, και δὴ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ δράστου εἰς τὴν οἰκίαν του, ὅτε ἔλαβε τὸ κινηγητικὸν του ὄπλον μετὰ τῶν ἀναλόγων φουσιγγίων, και παρὰ τὰς προτροπὰς τῆς συζύγου του, δευτέρως τῶν κατηγορουμένων, μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ θύματος, ἔχων κατὰ νοῦν νὰ φονεύσῃ δια τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας τῆς, και ἐφόνευσε τελικῶς τὸ θῦμα. Ἡ τε προηγηθεῖσα, ὡς εἴρηται, λογομαχία μεταξύ δράστου και θύματος ὡς και τοῦ συζύγου αὐτοῦ ἀπέτελεσαν τὰ αἷτια τελέσεως τῆς πράξεως ἀνθρωποκτονίας, ἥτις ἀπερασίθη και ἐξετελέσθη ἐν ἡρέμῳ ψυχικῇ καταστάσει, ἐπιτροπούση εἰς τοῦτον νὰ σκεφθῇ και σταθμίση

τὰ ὄθοντα πρὸς τὸ ἐγκλημα αἷτια, ὡς και τὰ κωλύοντα τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ τοιαῦτα, ἅτινα μάλιστα τοῦ ὑπεδεικνύοντο ἀμέσως πρὸ τῆς τελέσεως τῆς πράξεως ὑπὸ τῆς συζύγου του, δευτέρως τῶν κατηγορουμένων, ἀκολουθησάσης αὐτὸν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Παρὰ ταῦτα ὅμως οὗτος ἐτέλεσε τὴν ὡς ἄνω πρᾶξιν του. Κατὰ ταῦτα προέκυψαν ἀποχρώσει ἐνδείξεις περὶ τελέσεως ὑπὸ τοῦ πρῶτου τῶν κατηγορουμένων τῆς ἀποδιδουμένης εἰς αὐτὸν πράξεως τῆς ἀνθρωποκτονίας ἐκ προθέσεως, ἢν προβλέπουν και τιμωροῦν τ' ἄρθρα 14, 18, 26 παρ. 1α, 27 παρ. 1, 50, 51, 52, 59, 79 και 299 παρ. 1 Π.Κ. ὡς και τῆς πράξεως τῆς παρανομίου ὄπλοφορίας κινηγητικοῦ ὄπλου και ὄπλοχρησίας, ὡς ἐπίσης προβλέπουν και τιμωροῦν τ' ἄρθρα 14, 18, 26 παρ. 1α, 27 παρ. 1, 53, 79 Π.Κ. και 2, 4, 40 και 13 Ν. 286/1914, Δέον ὅθεν ὅπως παραμφηθῇ οὗτος ἐνώπιον τοῦ ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Ἐφετερίου Πατρῶν ὀρισθησομένου Μικτοῦ Κακουργιοδικείου διὰ τὴν ἐκδίκασιν τῶν ἀδικημάτων τῆς ἀνθρωποκτονίας ἐκ προθέσεως και ὄπλοχρησίας, ἐνώπιον δὲ τοῦ Δικαστηρίου τῶν Συνέδρων δ' αὐτὴν ἐκδίκασιν τοῦ ἀδικήματος τῆς παρανομίου ὄπλοφορίας κινηγητικοῦ ὄπλου, συμφώνως τοῖς ἄρθροις 128 παρ. 3 ΚΠΔ., ὡς ἔτροπ. δι' ἄρθρον 15 Ν. 4090/60, και ἄρθρον 129 ΚΠΔ., 309 παρ. 1ε και 313 ΚΠΔ., ὡς και τὴν ΙΒ/68 Συντακτικὴν πρᾶξιν και ἄρθρον 1 Ν. 193/67 (Α.Π. 183/63 Πον. Χρον. ΙΙ' 423-ΑΠ 292/68 Πον. Χρον. ΙΗ' 481).

ΕΠΕΙΔΗ, ὁ πρῶτος τῶν κατηγορουμένων Κ.Α. διατελεῖ ἐν προφυλακίσει διὰ τὰ ἀδικήματα τῆς ἀνθρωποκτονίας ἐκ προθέσεως και τῆς παρανομίου ὄπλοφορίας, δυνάμει τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 25/69 ἐντάλματος προφυλακίσεως τοῦ Ἀνακριτοῦ Ἡλείας, προτείνεται δὲ ἡ παραπομπή του εἰς τὸ ἀρροατήριον διὰ τὰς ἀνωτέρω πράξεις, δέον ὅπως διαταχθῇ ἡ διάρκεια τῆς ἰσχύος τοῦ ἀνωτέρω ἐντάλματος, ὡς και ἡ διάρκεια τῆς προφυλακίσεως αὐτοῦ, μέχρις ἐκδικάσεως τῆς προκειμένης κατ' αὐτοῦ κατηγορίας.

ΕΠΕΙΔΗ, ἐξ ἄλλου δὲν προέκυψαν παντάπασιν ἐνδείξεις περὶ τελέσεως ὑπὸ τῶν λοιπῶν δύο κατηγορουμένων ἥτοι τῆς Μ.Α., και Κ.Γ. τῶν πράξεων τῆς ἀνθρωποκτονίας ἐκ προθέσεως, κατὰ συναυτουργίαν ὑπὸ τῆς πρώτης, και ἠθικῆς αὐτουργίας εἰς τὴν αὐτὴν πρᾶξιν ὑπὸ τοῦ δευτέρου, δέον ὅπως μὴ γίνῃ κατηγορία κατ' αὐτῶν ἐπὶ τῇ ἄνω πρᾶξει (309 παρ. 1γ-311Κ.Π.Δ.)»

τοῦ (II, XVI, 98α 35 ἐπ.) καὶ καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα: «τοῦ μὲν αἰτίου ὑπάρχοντος ἀνάγκη τὸ πρᾶγμα ὑπάρχειν, τοῦ δὲ πράγματος ὑπάρχοντος οὐκ ἀνάγκη πᾶν ὃ ἂν ᾗ αἴτιον, ἀλλὰ αἴτιον μὲν, οὐ μὲνίον πᾶν». (II, XVI, 98β 29-33)

Ἡ ἀρχὴ τῆς αἰτιότητας ἔχει ἰδιαίτεράν σπουδαιότητα διὰ τὴν πρόγνωσιν τῶν φαινομένων. Διότι ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὴν αἰτίαν τοῦ φαινομένου δυνάμεθα νὰ προῖδωμεν τὴν ἐπανεμφάνισιν τοῦτου, ἣτις θὰ ἐπέλθῃ ἐφ' ὅσον συμπέσουν αἱ αὐταὶ αἰτίαι ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας. Διὰ νὰ εἴμεθα ὅμως βέβαιοι περὶ τῆς ἐπανεμφάνσεως τοῦ φαινομένου ἀπαιτοῦνται δύο προϋποθέσεις: Πρῶτον τὸ φαινόμενον νὰ ἀκολουθῇ μίαν πορείαν οὐχὶ τυχαίαν ἢ ἄτακτον (ἀντικειμενικὸν στοιχεῖον). Καὶ δεύτερον, ἡ πορεία τοῦ φαινομένου, νὰ δύναται νὰ διαγνωσθῇ διὰ τῶν ἀνθρωπίνων μέσων. (ὑποκειμενικὸν στοιχεῖον) (3)

Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος ἡ ἀρχὴ τῆς αἰτιότητας ἤρχισε νὰ ἀντιμετωπίζεται μετὰ σκεπτικισμοῦ ἐν τῇ φυσικῇ ἐπιστήμῃ, ἰδίᾳ εἰς τοὺς τομεῖς τοῦ μικροκόσμου καὶ τοῦ μακροκόσμου (4). Σήμερον τόσον ἐν τῇ φυσικῇ ὅσον καὶ ἐν τῇ οἰκονομικῇ ἐπιστήμῃ γίνεται δεκτὸν, ὅτι ἀπὸ τὰς προτάσεις τούτων ἐκφράζον κατὰ κανόνα οὐχὶ ἀναγκαστικὰς καὶ παγίας σχέσεις, ἀλλὰ πιθανότητας. Εἶναι δὲ π ι θ α ν ὄ τ η ς ἡ εὐλόγως ἀναμενομένη ἀκολουθία ἐξ ὀρισμένης μεταβολῆς, ἐφ' ὅσον συντρέχουν σαφῶς καθωρισμένα προϋποθέσεις (5)

Διαφέρει ἡ πιθανότης τῆς δυνατότητος κυρίως ὡς πρὸς τὴν ἔντασιν. Δ υ ν α τ ὄ ν εἶναι τὸ μὴ ἀποκλειόμενον νὰ συμβῇ, ἐνῶ πιθανὸν εἶναι ὅ,τι λογικῶς προσδοκᾶται νὰ συμβῇ κατὰ τὴν συνήθη τῶν πραγμάτων πορείαν (6) Ἐνῶ δὲ ἡ ἐπι τῆς δυνατότητος πάντες οἱ ὅροι δύναται ἐξ ἴσου νὰ προκαλέσονται τὸ δεδομένον ἀποτέλεσμα, ἐπὶ τῆς πιθανότητος διενεργεῖται μεταξὺ τῶν ὄρων τούτων διαπάλη, ἐκ τῆς ἐκβάσεως τῆς ὁποίας ἐξαρτᾶται ἡ ἐπέλευσις ἢ μὴ τοῦ ἀποτελέσματος (7)

3. Ἐὰν ὅμως μίᾳ ἐκ τῶν προϋποθέσεων τούτων δὲν συντρέχῃ, τὸ φαινόμενον θεωρεῖται πιθανὸν ἢ καὶ ἀπλῶς δυνατόν. Πάντως ἡ β β α ι ὄ τ η ς ἔν εἶναι ἀπλῶς ἢ σφαιρῶς πιθανότης, ἀλλὰ κατὰ ἀκόμη περισσότερο ταύτης, ὡς γίνεται τοῦτο ἀντιληπτὸν ἐν τῆς λεπτῆς διακρίσεως τῶν δύο ἐνοιῶν ἐν 39AK καὶ 40AK (Σ ὄ ν τ η ς ἐν Ἐρμ. AK 39 ἀριθ. 1). Περὶ τῆς ἐνοίας τῆς βεβαιότητος ἀπὸ ψυχολογικῆς πλευρᾶς βλ. I. M. Δ α σ κ α λ ο π ο ὄ λ ο υ, Περὶ τῆς Δικαντικῆς Πειροφάσεως, ΠΧρ ΙΣΤ' 325.

4. Δημ. Μ ο υ κ ἄ ν ο υ, Πλάτων, Ἀριστοτέλης καὶ Σύγχρονος Φυσική, Ἀθήναι 1968 σελ. 50.

5. I. S. Π ε σ μ α ζ ὄ γ λ ο υ, Εἰσαγωγή εἰς τὴν Ἐμφερμοσμένην Πολιτικὴν Οἰκονομίαν, τεῦχος Α, Ἀθήναι 1968, σελ. 41. Πρβλ. τὴν γνώμην τοῦ καθηγητοῦ Α.ν. Taylor ἐν Αr. Thompson, Εἰσαγωγή εἰς τὴν Ἐπιστήμην (μετ. Α.Δ. Σιδερί,) Ἀθήναι 1923, σελ. 31.

6. Κ.Γ. Γ α ρ δ ἰ κ α, Τὸ ἐπικίνδυνον τοῦ ἐγκληματίου, ΠΧρ ΙΘ' 69.

7. Μ.Ν. Μ π α κ α τ σ ο ὄ λ α, Οἱ καθ' ἑξῆς καὶ κατ' ἐπάγγελμα ἐγκληματίαι, Ἀθήναι 1949, σελ. 90 σημ. 2. Κατ' ἄλλην διατύπωσιν, εἰς ἀμφοτέρως τὰς περιπτώσεις ἔχομεν θεώρημα, τοῦ ὁποίου εἰς μὲν τὴν πιθανότητα τὰ

II. Ἐννοια κινδύνου

Ἐὰν τὸ πιθανολογούμενον νὰ ἐπέλθῃ ἀποτελεσμα εἶναι ἐπιβλαβές, ἔχομεν κίνδυνον (8). Ἀ ρ α κ ἰ ν δ υ ν ο ς εἶναι ἡ πιθανότης ἐπελεύσεως μελλοντικῆς βλάβης (9) με βάσιν στοιχεῖα ἀντικειμενικῶς διαπιστώσιμα κατὰ λογικὴν κοινὴν πείραν.

Ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ κινδύνου τίθενται τρία ζητήματα:

α) Ὁ κίνδυνος εἶναι πλᾶσμα τοῦ νοῦ ἢ ὑφίσταται καὶ ἐν τῇ πραγματικότητι; (10) Ἐν προκειμένῳ φρονούμεν, ὅτι τὸ θέμα συνάπτεται πρὸς τὸ γενικώτερον πρόβλημα τῆς φύσεως τῆς ἀρχῆς τῆς αἰτιότητας. Ἐὰν δεχθῶμεν, ὅτι ἡ ἀρχὴ αὕτη εἶναι ἐσωτερικὴ σχέσις τῶν πραγμάτων τῆς φύσεως - ὅπερ πιθανόν - τότε καὶ ὁ κίνδυνος ὑπάρχει ἐν τῇ πραγματικότητι. Ἄν ἀντιθέτως ἡ ἀρχὴ τῆς αἰτιότητας εἶναι ἀπλῆ μαθηματικὴ διατύπωσις τῆς ἀνθρωπίνης νοήσεως περὶ τῶν πραγμάτων, ὁ κίνδυνος δέον νὰ θεωρηθῆται ὡς πλᾶσμα τοῦ νοῦ.

β) Ἐὰν ἡ ἐπέλευσις τοῦ ἐπικινδύνου ἀποτελέσματος θεωρηθῆται, βεβαίᾳ ἔχομεν κίνδυνον; Κατὰ

περισσότερα στοιχεῖα εἶναι ἀποδεδειγμένον ὅτι ὑπάρχουν, ἐνῶ εἰς τὴν δυνατότητα ταῦτα λογίζονται ἀπλῶς ὡς δυνάμενα νὰ ὑπάρξουν. Πάντως ἐὰν ἐν ἐν τῶν στοιχείων τοῦ θεώρηματος εἶναι ἀδύνατον νὰ συμβῇ εἰς τὸ μέλλον (π.χ. ὁ παράλυτος διαρρήκτης νὰ τελέσῃ νέας διαρρήξεις.) δὲν δύναται νὰ γινῇ λόγος οὐδὲ κἄν περὶ δυνατότητος. Ὁ ἀσθενέστερος κρίκος χαρακτηρίζεται καὶ ἐδῶ τὴν ἰσχύιν τῆς ὅλης ἀλύσεως. Ἀκριβῶς δὲ πρὸς ἀποφυγὴν ἐμφιλογωρήσεως ἀδύνατον στοιχεῖον εἰς τὸ θεώρημα περὶ τῆς πιθανότητος ἐπελεύσεως ἐνὸς περιστατικῶς, εἶναι ἀναγκαῖα ἐν προκειμένῳ ἡ προσφυγὴ εἰς τὴν λογικὴν ἔρευναν.

8. Δ. Κ α ρ α ν ἰ κ α, Ἐγχειρίδιον Ποιν. Δικαίου, τ. Β', Ἀθήναι 1954, σελ. 459. Ν. κ. Χ ω ρ α φ ἄ, Γενικαὶ Ἀρχαὶ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', Ἀθήναι 1958, σελ. 124.

9. Α. Φ α ρ ο ὄ δ α - Μ π ε ν ἄ κ η, Ἡ ποινικὴ εὐθύνη ἐκ τῶν κυκλοφοριακῶν παραβάσεων, Ἀθήναι 1965, σελ. 62. Ὁμοίως ἐν τῷ Ἀστικῷ Δικαίῳ ὁ κίνδυνος ὀρίζεται ὡς τὸ ἐπελευσόμενον κακὸν εἰς τὰ συμπερόντα προσώπου τινὸς (Γ α ζ ἦ ς ἐν Ἐρμ. AK 522 ἀριθ. 7). Κατὰ τὸν Γ ἄ φ ο ν (Ποιν. Δίκαιον - Ἐιδικὸν Μέρος, τεῦχος Γ', Ἀθήναι 1961, σελ. 99 σημ. 8) «ὡς κίνδυνος θεωρεῖται ἡ κατάσταση ἐκείνη καθ' ἣν παρουσιάζεται πιθανὴ ἐπὶ τῇ βάσει ἐμπείρου κρίσεως ἡ δυνατότης μιᾶς προσβολῆς». Ἐπίσης κατὰ τὴν νομολογίαν τοῦ Γερμανικοῦ Ἀκρωτικῶς κινδύνος εἶναι ἡ κατάσταση καθ' ἣν προσεγγίζει ἡ δυνατότης τῆς ἐπελεύσεως μιᾶς προσβολῆς καὶ κατὰ τὴν ὅποιαν ἡ πραγματοποιήσις τῆς βλάβης δύναται νὰ θεωρηθῇ πιθανή (II. Γ ἄ φ ο ν, Κοινῶς ἐπικίνδυνα ἐγκλήματα εἰς τὸν νέον κώδικα, ΠΧρ Γ' 426. Πρβλ. E. M e z g e r, Strafrecht I, Allgemeiner Teil, Muenchen 1954 § 29 (σελ. 74). Κατὰ τοὺς δύο ὡς ἔνω ὀρισμούς αἱ ἐννοιαὶ πιθανότητος καὶ δυνατότητος φαίνονται νὰ συναποτελοῦν στοιχεῖα τῆς ἐνοίας τοῦ κινδύνου. Τοῦτο ὑποστηρίζει ρητῶς ὁ Δ ἔ δ ε ς ἐν τῇ ἐργασίᾳ του «Τὸ στοιχεῖον τοῦ κινδύνου εἰς τὸ Ποιν. Δίκαιον καὶ τὰ ἐγκλήματα διακινδυνεύσεως», ΠΧρ Ε 103.

10. F. Antolisei, Sul Concetto del pericolo, Scuola Positiva 1914 § 5 (σελ. 32), V. Manzini Trattato Di Diritto Penale Italiano, I, Torino 1950 § 229 (σελ. 595), Μ.Ν. Μ π α κ α τ σ ο ὄ λ α, Τὸ ἐπικίνδυνον τοῦ ἐγκληματίου ἐν τῷ νέῳ ποινικῷ κώδικι, ΠΧρ Α 119σημ. 1, I. Ζ α γ κ α ρ ὄ λ α, Ἡ ἐπικινδυνότης καὶ τὰ ἀσφαλιστικὰ μέτρα ἐν τῷ ποινικῷ δικαίῳ, Ἀθήναι 1940, τεῦχος Α, σελ. 3.

τὸν Χωραφᾶν⁽¹¹⁾ καὶ τὸν Κατσαντώνη⁽¹²⁾, δὲν ἔχομεν κίνδυνον διότι—ἐὰν ὁ ἄνθρωπος εἶχε τὴν ἱκανότητα νὰ διεισδύῃ εἰς τὴν μέλλουσαν πορείαν τῶν πραγμάτων—θὰ ἐγνώριζεν ἐὰν τὸ ἐπιβλαβὲς ἀποτέλεσμα θὰ ἐπῆρχετο ἢ μὴ καὶ θὰ τὸ ἀντιμετώπιζε. Αὕτη εἶναι καὶ ἡ κρατοῦσα γνώμη.

γ) Ἡ ἐννοία τοῦ κινδύνου, ἀπορρέουσα ἐκ τῆς ἐν τῷ φυσικῷ κόσμῳ μᾶλλον ὑφισταμένης ἀρχῆς τῆς αἰτιότητος, δύναται νὰ ὑπάρξῃ καὶ ἐν τῷ πνευματικῷ κόσμῳ; Δυνάμεθα δηλ. νὰ εἰπώμεν ὅτι ἐκ τινος ἀνθρώπου πιθανολογεῖται ἡ ἐπέλευσις ἐνὸς ἐπιζημιῶν γεγονότος;

Εἰς παλαιότερας ἐποχάς, συμφώνως πρὸς τὸ δόγμα τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως, ὑπεστηρίζετο ὅτι αἱ πράξεις τοῦ ἀνθρώπου καθορίζονται ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τῆς βουλήσεώς του καὶ εἶναι ἀνεξάρτητοι ἐξωτερικῶν ἀντιδράσεων ἢ ἐσωτερικῶν καταστάσεων. Ἄρα κατὰ τὴν ἀντίληψιν αὐτὴν δὲν δύναται νὰ προβλεφθῇ ποῖαν στάσιν θὰ τηρήσῃ τις ἐν τῷ μέλλοντι, ὥστε ἡ πράξις οὕτη, πιθανολογημένη ὡς ἐπιζημία νὰ συνεπύγεται κίνδυνον.

Ἡ ὡς ἄνω ἀποψις ὠφείλετο ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς τὸ κρατοῦν τότε ἐν Εὐρώπῃ πλεῖμα φιλελευθερισμοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἐπιστήμης νὰ ἐρευνήσῃ τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν καὶ νὰ καθορίσῃ τὰ κίνητρα τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡδὴ ὅμως ὁ μὲν φιλελευθερισμὸς ἔχει δώσει σήμερον τὴν θέσιν του εἰς τὴν ἀντίληψιν περὶ τοῦ ἀτόμου ὡς μέλους τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, ἡ δὲ ἐπιστήμη ἤρchiσε διὰ τῆς ψυχολογίας νὰ ἐρευνᾷ τὴν ἀνθρωπίνην βούλησιν καὶ νὰ προβλέπῃ περὶ τῆς μελλούσης συμπεριφορᾶς τῆς⁽¹³⁾. Ἡ τοιαύτη δὲ πρόβλεψις εἶναι ἔτι μᾶλλον δυνατὴ καθ' ὅσον, ὡς διεπιστώθη, ἡ ἀνθρωπίνη πράξις οὐδέποτε εἶναι τυχαία, ἀλλ' ὑπηρετεῖ πάντοτε ἓνα σκοπὸν⁽¹⁴⁾. Κατὰ ταῦτα:

Σήμερον πιστεύεται ὅτι ὁ νόμος τῆς αἰτιότητος δύναται νὰ ὑπάρξῃ καὶ ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου, ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τῆς πιθανότητος καὶ ὑπὸ τὴν σχέσιν μέσου πρὸς σκοπὸν.

III. Ὅρισμὸς τοῦ ἐπικινδύνου

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἡ συμπεριφορὰ ἐνὸς ἀτόμου ἐν τῷ μέλλοντι δύναται κατὰ προσέγγισιν νὰ προβλεφθῇ, κυρίως ἐπὶ τῇ βᾶσει τῶν μονίμων ψυχικῶν διαθέσεων τοῦ ἀτόμου τούτου. Ἐὰν δὲ ἐκ τῆς συμπεριφορᾶς ταύτης ἀναμένεται μετὰ πιθανότητος ἐπιζημιῶν τι ἀποτέλεσμα, τὸ ἄτομον τοῦτο δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἐπικινδύνον. Ἄρα ἐπικινδύνος εἰς τὴν δημοσίαν τάξιν

(15) εἶναι ἐκεῖνος, ἀπὸ μέρους τοῦ ὁποῖου ἀναμένονται μετὰ πιθανότητος ἐγκλήματα, τῶν ὁποίων ἐπακόλουθος θέλει εἶναι ἡ σοβαρὰ διατάραξις τῆς ἐννόμου τάξεως.

Ἀντιστοίχως δὲ «ἐπικινδύνον», καὶ δὴ ἐξ ἐπιπέδου ποινικῆς, εἶναι ἡ πραγματικὴ κατάσταση ἢ συντρέχουσα ἐν τῷ προσώπῳ ἐγκληματίου τινός, ἥτις ἐπιτρέπει συναγωγὴν θεωρήματος περὶ πιθανῆς ἐν τῷ μέλλοντι τελέσεως νέου ἐγκλήματος; ἐπιφέροντος σοβαρὸν διατάραξιν τῆς ἐννόμου τάξεως.

Ἐκ τούτου προκύπτει ὅτι δύο εἶναι βασικῶς αἱ προϋποθέσεις ὑπάρξεως ἐπικινδύνου: Πρῶτον, ἡ πιθανότης πραγματώσεως ἐγκλήματος ἐκ μέρους ὀρισμένου ἀτόμου (ὑποκειμενικὸν στοιχεῖον). Καὶ δεύτερον, ἡ βαρῦτης τῆς βλάβης, τὴν ὁποίαν θὰ προκαλέσῃ τὸ ἐνδεχόμενον τοῦτο ἐγκλημα (ἀντικειμενικὸν στοιχεῖον)⁽¹⁶⁾.

Ἐκ τῶν δοθέντων κατὰ καιροῦς ὀρισμῶν περὶ τοῦ ἐπικινδύνου, οἱ πλείστοι παραλείπουν τὸ ἀντικειμενικὸν στοιχεῖον τῆς βαρῦτητος τῆς πράξεως (πρὸβλ. Α.Π. 356/60 ΠΧρ ΙΑ 23 Α.Π. 11/68 ἐν ΠΧρ ΙΗ 164, καὶ Α.Π. 343/68 ἐν ΠΧρ ΙΗ 596). Ἡ παράλειψις αὕτη φαίνεται ὅτι ἀνάγεται εἰς τὸν Feuerbach, ὅστις—συλλαβὸν ἐκ τῶν πρώτων τὴν ἐννοίαν τοῦ ἐπικινδύνου—διετύλωσε ταύτην ὑπὸ ὑποκειμενικὸν πρίσμα ὡς ἐξῆς: «Τὸ ἐπικινδύνον ἐκφράζει τὴν ιδιότητα τοῦ προσώπου ἐκεῖνου, τὸ ὁποῖον βασιμῶς συμπεραίνομεν, ὅτι μέλλει νὰ παραβιάσῃ πραγματικῶς τὸ δίκαιον»⁽¹⁷⁾.

Τὸ ἀντικειμενικὸν στοιχεῖον περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ ἐπικινδύνου φαίνεται, ὅτι συνέλαβε πρῶτος ὁ Garofalo. Κατ' αὐτὸν ἐπικινδύνον εἶναι ἡ σταθερὰ καὶ ἐνεργὸς διασπορὴ τοῦ ἐγκληματίου καὶ τὸ ποσὸν τῶν δεινῶν, ἅτινα

15. Διάφορος καὶ εὐρύτερα εἶναι ἐν προκειμένῳ ἡ ἐννοία τῆς δημοσίας ἀσφαλείας. Ὁὗτω ἐνθὸς ἡ δημοσία τάξις περιεσφᾶ τὴν τάξιν τὴν ὑπάρχουσαν ἐν τινι κράτει ὡς ἐκ τῆς γενικῆς ἀναγνωρίσεως ἢ τυγχάνει ἡ ὑπεροχὴ τῆς κρατικῆς βουλήσεως, ἡ δημοσίου ἀσφάλεια περιεσφᾶ πλὴν τούτου καὶ τὴν ἱκανότητα αὐτῆς ταύτης τῆς κρατικῆς βουλήσεως ὡς ἐπιβάλλεται, ἐν τῷ κράτει τούτῳ διὰ θετικῆς ἐνεργείας. Βλ. σχετικῶς I.Ε. Μανωλεδάκη. Ἡ προστασία τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας κατὰ τὸν ἐλληνικὸν ποινικὸν κώδικα, Ἀθῆναι Θεσσαλονίκη 1967, σελ. 23 ἐπ., F.n.r. Conliferi, I delitti contro l'ordine pubblico, Milano 1961, σελ. 3. Ἡ λ. Γάφου, Ποινικὸν Δίκαιον εἰδικὸν Μέρος τ. Α', Ἀθῆναι 1957 σελ. 133

16. R. Beraud, Les Mesures de sureté en droit Allemand d' apres la loi du 24 Novembre 1933, Aix—En — Provence 1937, σελ. 72, Exner ἐν 1 κρδικα ΠΧρ ορ cit. σελ. 69, E. Ferrri, Principii di diritto criminale, Torino 1928, § 57 (σελ. 309), F. Crispignu, La Pericolosità Criminale e. il valore intomatico del reato, Scuola Positiva 1920, § 4 (σελ. 106), Δ Ι. Καρσνίκα, ορ. cit., σελ. 459.

17. P.J.A. Von Feuebach, Revision der Grundsätze und Grundbegriffe des positiven peinlichen Rechts, Teil II, Chemnitz 1800 (Neudruck - 1966) σελ. 365.

11. Χωραφᾶ, Γεν. Ἀρχαί Π.Δ., Ορ cit., σελ. 123

12. Α. Κατσαντώνη, Ποινικὸν Δίκαιον - Γενικὸν Μέρος I, Α', Ἀθῆναι 1969, σελ. 133.

13. Ζαχαρόπουλος, Ορ cit. σελ. 8, 9, 134.

14. Α. Πιπινέλη—Ποταμιάνου. Τὰ αἴτια τῆς ἀντικειμενικῆς συμπεριφορᾶς, Ἀθῆναι 1958, σελ. 9.

προβλέποντες δυνάμεθα να φοβώμεθα παρ' αὐτοῦ (18).

IV. Ἐπικίνδυνον καὶ συναφεῖς ἔννοια

Προτοῦ προβώμεν εἰς ἀνάλυσιν τῶν δύο ὡς ἕνω προϋποθέσεων ὑπάρξεως τοῦ ἐπικινδύνου, σκόπιμον εἶναι νὰ διαστειλώμεν τοῦτο ἀπὸ συναφεῖς ἔννοιας, νὰ διακρίνωμεν τὰ εἶδη καὶ νὰ ἐξάρωμεν τὴν πρακτικὴν του σημασίαν ἐν τῷ ποινικῷ δικαίῳ. Καὶ πρῶτον αἱ συναφεῖς ἔννοια.

Τὸ ἐπικίνδυνον διαφέρει κατ' ἀρχὰς τοῦ ἀπροσαρμόστου ἀλλὰ καὶ συνδέεται μετ' αὐτοῦ κατὰ τὸ ὅτι ἡ ἱκανότης τοῦ ἀτόμου πρὸς προσαρμογὴν εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον εἶναι κριτήριον ἐπικινδυνότητος (19).

Ἐπίσης τὸ ἐπικίνδυνον διαφέρει τῆς ἱκανότητος πρὸς τὸ ἐγκληματεῖν κυρίως κατὰ τὸ ὅτι ὁ ἱκανὸς πρὸς τὸ ἐγκληματεῖν δυνατὸν νὰ μὴ παρουσιάξῃ τὰ ἐξωτερικὰ γνωρίσματα τοῦ ἐπικινδύνου ἀτόμου, ὥστε νὰ διαγνωσθῇ ἡ ἐπικινδυνότης του. Φαίνεται δηλ. ὅτι ἡ διαφορά τῶν περιπτώσεων ἔγκειται ὅχι τὸσον εἰς τὴν οὐσίαν, ὅσον εἰς τὴν ἐξωτερικουσίαν των (20).

Κυρίως ὅμως τὸ ἐπικίνδυνον ἀντιδιαστέλλεται πρὸς τὸ καταλογιστόν.

Τὸ ἐπικίνδυνον τοῦ ἀτόμου, ὡς πιθανολογούμενη σοβαρὰ παραβίασις τοῦ δικαίου εἶναι κατάστασις ἡ ὁποία δύναται ὅχι μόνον νὰ προβλεφθῇ (κατὰ προσέγγισιν πάντοτε) ἀλλὰ καὶ νὰ προληφθῇ ὑπὸ τῆς κοινωνίας τῆς ὁποίας ἀπειλοῦνται τὰ ἀγαθὰ. Πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς ἐπικινδύνου αὐτῆς καταστάσεως ἡ κοινωνία δὲν ἐνδιαφέρεται ἐὰν τὸ ἄτομον ἔχῃ τὴν εὐθύνην τῶν πράξεών του, δηλ. ἐὰν τὸ ἄτομον εἶναι καταλογιστόν. Ἄρκει ὅτι τὸ ἄτομον ζῇ ἐν τινι κοινωνίᾳ (21). Οὕτω, ἐνῶ ὁ καταλογισμὸς ἀποτελεῖ προϋπόθεσιν ὑπάρξεως τῆς ποινικῆς εὐθύνης (22), ἡ ἐπικινδυνότης ὑπάρχει ἀνεξαρτήτως τῆς ποινικῆς εὐθύνης (23). Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἡ ἐπικινδυνότης ἀφορᾷ μόνον εἰς τοὺς μὴ καταλογιστοὺς. Ἀπεναντίας σημαίνει ὅτι ἐπικίνδυνοι δύνανται νὰ εἶναι πάντες, εἴτε ἔχουν ποινικὴν εὐθύνην εἴτε ὄχι.

Ἐπικίνδυνον καὶ συναφεῖς ἔννοια

V. Πρακτικὴ σημασία τοῦ ἐπικινδύνου

Εἰδικώτερον τὸ ἐπικίνδυνον ἀντιμετωπίζεται ὑπὸ τοῦ δικαίου ὡς ἐξῆς:

1. Ἐὰν τὸ ἄτομον ἐτέλεσεν ἄδικον ἀξιοποιῶν πρᾶξιν ἡ ὁποία δύναται νὰ τοῦ καταλογισθῇ in concreto, τὸ δίκαιον ἀντιδρᾷ διὰ τῆς ἐπιβολῆς κυρίως ὀρισμένης ποινῆς. Ἐν προκειμένῳ τὸ ἐπικίνδυνον ἀποτελεῖ στοιχεῖον διὰ τὴν δικαστικὴν ἐπιμέτρησιν τῆς ποινῆς (ἐλλ. Π.Κ. 79) (24). Ἐπίσης ἡ ἔλλειψις τοῦ ἐπικινδύνου δύναται νὰ συντελέσῃ εἰς ὑφ' ὄρον ἀναστολῆν ἐκτελέσεως τῆς ποινῆς (ἐλλ. Π.Κ. 100 § 1) ἢ εἰς ὑφ' ὄρον ἀπόλυσιν τοῦ καταδίκου (ἐλλ. Π.Κ. 106 § 1), ὡς καὶ νὰ θεμελιώσῃ λόγους μειώσεως τῆς ποινῆς (ἐλλ. Π.Κ. 84) ἢ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ ταύτης (λ.χ. ἐλλ. Π.Κ. 267). Καὶ ἀντιθέτως ἡ ὑπαρξίς τοῦ ἐπικινδύνου θεμελιοῖ λόγον ἐπιβολῆς τῆς ποινῆς ἔστω καὶ ἂν ἡ τέλεσις τοῦ ἐγκλήματος, λόγῳ τοῦ χρησιμοποιηθέντος μέσου ἢ τοῦ ἀπειληθέντος ἀντικειμένου, ἦτο ἀπολύτως ἀδύνατος (ἐλλ. Π.Κ. 43).

2. Ἐὰν τὸ ἄτομον ἐτέλεσεν ἄδικον ἀξιοποιῶν πρᾶξιν ἡ ὁποία δὲν δύναται νὰ τοῦ καταλογισθῇ (ἀτέλες ἐγκλημα), τὸ δίκαιον συνήθως ἀντιδρᾷ διὰ τῆς ἐπιβολῆς μέτρων ἀσφαλείας (25), ὡς π.χ. ἡ ἐγκλείσις εἰς σωφρονιστικὸν κατάστημα. Ἐνταῦθα τὸ κριτήριον τῆς ἐπικινδυνότητος διαδραματίζει πρωτεύοντα ρόλον τὸσον διὰ τὴν ἐπιβολὴν ὅσον καὶ διὰ τὴν ἔκτασιν τῶν μέτρων ἀσφαλείας (26). Μάλιστα, ἐπειδὴ τὰ ἀσφαλιστικὰ μέτρα σκοποῦν εἰς τὴν ἀσφάλειαν τῆς κοινωνίας καὶ εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ ἐπικινδύνου ἀτόμου, ταῦτα δύνανται νὰ διαταχθοῦν καὶ κατὰ ἀτόμου συγγνωστοῦ μὲν ἀλλὰ ἐπικινδύνου, παραλλήλως πρὸς τὴν ποινὴν (27). Πάντως ὁ κανὼν τοῦ

18. R. Zaro falo, La Criminologie, Paris 1905, σελ. 332 Πρβλ. Γαρδίκια ΠΧρ. op. cit., σελ. 66.

19. Γαρδίκια ΠΧρ. Op. Cit., σελ. 66. Ἀντιθέτως κατὰ τὸν Grisprigi (op. cit. § 4 ἢ σελ. 108), ἡ διαφορά εἶναι ἰσλῶς ποσικτικῆ, τοῦ ἀπροσαρμόστου ἀποτελοῦντος «Il massimo di pericolosità».

20 Πρβλ. Γαρδίκια, ΠΧρ. op. cit., σελ. 71. Διάφορον ἐρμηνεῖαν δίδει ὁ Μπακατσούλας, ΠΧρ. ἐν. 123

21. J. Constant, Traité élémentaire de droit Pénal, I, Liege 1965, σελ. 52, P. Bouzat, Traite Theorique et Pratique de Droit Pénal, Paris 1951 § 305.

22. Πρβλ. Ζωγράφου. Ἡ θετικὴ θεωρία τῆς Ποινικῆς Εὐθύνης καὶ ὁ νέος Ποινικὸς Κώδιξ. Ἀθήνα 1956, σελ. 1. Πάντως ἡ ἰταλικὴ σχολὴ παραμελοῦσα τὸν καταλογισμὸν ὡς προϋπόθεσιν τῆς ποινικῆς εὐθύνης στηρίζει ταύτην ἐπὶ τῆς ἐπικινδυνότητος τοῦ δράστου. Βλ. Χωροφᾶ, Ἑλληνικὸν Ποινικὸν Δίκαιον, Α', 1943, σελ. 167 Ἐν διαφέρειουσαίνα καὶ ἡ αὐτῆσι σημειωμένη παρατήρησις, ὅτι ἐνῶ τὸ καταλογιστόν τῆς πράξεως θεμελιοῖ ἀποδοκιμασίαν τοῦ δράστου διότι ἡ προσωπικότης αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ πηγὴ τοῦ τελεσθέντος ἐγκλήματος, τὸ ἐπικίνδυνον θεμελιοῖ ἀποδοκιμασίαν τοῦ δράστου διότι ἡ προσωπικότης αὐτοῦ δημιουργεῖ τὸν κίνδυνον ἐγκλημάτων ἐν τῷ μέλλοντι.

23. Τοιαύτη εἶναι καὶ ἡ ρύθμισις τοῦ άρθρου 203 Ἰταλ. Π.Κ.

24. Α. Μπουροπούλου, Ἐρμηνεία τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, τ. Α', Ἀθήνα 1959 ὑπ' ἀριθ. 79 (σελ. 197). Καὶ ἐν τῷ ἰσχύοντι δικαίῳ παρόμοια προεβλέποντο ὑπὸ 108 Π.Ν. Βλ. Κ. Κωστῆ, Ἐρμηνεία τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Ποινικοῦ Νόμου, τ. Α', Ἀθήνα 1899, § § 227 228, Γ. Ἡλιόπουλου, Σύστημα τοῦ Ἑλλ. Π.Ν. Δικαίου, τ. Α', Ἀθήνα 1915 § 49 (σελ. 521) Ὁ τοιοῦτος χαρακτηρισμὸς τοῦ ἐπικινδύνου ἀνατίθεται εἰς τὴν δικαιοκριτικὴν ἐξουσίαν τοῦ δικαστοῦ (Μπακατσούλας ΠΧρ. ἐν 124.) Ἡ ἐφαρμογὴ πάντων τοῦ ἰσχύοντος δικαίου εἰς ὅτι ἀφορᾷ τὴν ἐξέτασιν τῆς προσωπικότητος τοῦ δράστου εἶναι ἀπαγορευτικὴ (Π. Παπαδάτου, Ἡ ἔρευνα τῆς προσωπικότητος τοῦ ἐγκληματίου ἐν τῇ παρ' ἡμῶν νομοθεσίᾳ καὶ πράξει, ΠΧρ. 127' 265).

25. Χωροφᾶ, Γεν. Ἀρχαί Π.Δ., ἀνωτ. σελ. 82 (§ 19), Γ.Α. Γεωργιάκη, Ποινικὸν Δίκαιον, Ἀθήνα, σελ. 249, 250.

26. Γαρδίκια, ΠΧρ. ἀνωτ. σελ. 140. Περὶ τῶν καθ' ἕκαστον περιπτώσεων ἐπιβολῆς ἀσφαλιστικῶν μέτρων ἐν τῷ ἐλληνικῷ δικαίῳ βλ. Μπακατσούλας, ΠΧρ. ἀνωτ. 127. Πρβλ. ἄρθρον 5 Σωφρονιστικοῦ Κώδικος.

27. Πρβλ. Grisprigi, op. cit. § 1 (σελ. 98) καὶ Ν. Ἀνδρουλάκη, Ποινικὸν Δίκαιον, Γεν. Μέρος, τεύχ. Α', 1970 σελ. 88.

Nullum Crimen εφαρμόζεται και ἐδῶ κατὰ μέγα μέρος ⁽²⁸⁾

3. Ἐάν τὸ ἄτομον δὲν ἐτέλεσεν ἔγκλημα ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐν γένει τρόπου διαβιώσεώς του καὶ τῶν μέσων πρὸς ἐξεύρεσιν τῶν πρὸς τὸ ζῆν παρουσιάζη τοῦτο ἀντικοινωνικὴν συμπεριφορὰν ⁽²⁹⁾, ὡς π.χ. ἐπὶ ἀλητῶν καὶ οἰνοφλύγων, τὸ δίκαιον συνήθως ἀντιδρᾷ διὰ τῆς ἐπιβολῆς μέτρων ἀτυνομικῆς φύσεως ⁽³⁰⁾. Ἡ περίπτωσις τῆς ἄνευ τελέσεως ἐγκλήματος ἐπικινδυνότητος καλεῖται κοινωνικὴ ἐπικινδυνότης (Pericolosità Sociale), ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τὴν ἐγκληματικὴν ἐπικινδυνότητα (Pericolosità Criminale). Καὶ ἡ μὲν ἐγκληματικὴ ἐπικινδυνότης ἐμπεριέχει ἐν ἑαυτῇ τὸ σπέρμα τῆς ὑποτροπῆς καὶ ἀφορᾷ εἰς τὴν καταστολὴν τοῦ ἐγκλήματος, ἐνῶ ἡ κοινωνικὴ ἐπικινδυνότης ἐμπεριέχει τὸ σπέρμα τοῦ ἐγκλήματος καὶ ἀφορᾷ εἰς τὴν πρόληψιν τοῦτου ⁽³¹⁾.

Ἡ ἄνευ ἀδικήματος ἐπικινδυνότης ὑπεσῆλθεν ἤδη εἰς ὠρισμένας νομοθεσίας, ὡς τὸν ἰσπανικὸν νόμον τῆς 4-8-1933, τὸν ἰσχύοντα ρωσικὸν κώδικα τοῦ 1926 καὶ κώδικας τινες κρατῶν τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς ⁽³²⁾.

VI. Προϋποθέσεις ὑπάρξεως τοῦ ἐπικινδύνου

Ὡς ἀνωτέρω (III) ἐλέχθη, διὰ τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἐπικινδύνου ἀπαιτοῦνται δύο προϋποθέσεις: Ἡ ὑποκειμενικὴ προϋπόθεσις τῆς πιθανότητος διὰ πραγμάτωσιν ἐνὸς ἢ πλείονων ἐγκλημάτων ἐκ μέρους ἀτόμου τινός, καὶ ἡ ἀντικειμενικὴ προϋπόθεσις τῆς προκλήσεως βαρείας βλάβης ἐκ τῆς πραγματούσεως τοῦ πιθανολογουμένου τοῦτου ἐγκλήματος. Αἱ δύο ὡς ἄνω προϋποθέσεις, πέραν τῆς αὐθυπάρκτου ἀξίας των, εἶναι χρήσιμοι πρὸς διαγνώσιν τῆς τε ὑπάρξεως καὶ τῆς ἐντάσεως τοῦ ἐπικινδύνου.

Εἰδικώτερον:

A. Ἡ Βαρυότης τῆς ἀναμενομένης

28. P. Bouzat, op. cit., § 305 (σελ. 239, 240) Πρβλ. ὁμοίως καὶ ἐξαιρέσιν ἐκ τοῦ κανόνος εἰς Ν.ικ. Χωρ. α.φ. ἄ. Γεν. Ἀρχαί Π.Δ. ἀνωτ. σελ. 72.

29. Ὡς ἀντικοινωνικὴν συμπεριφορὰν καὶ γενικώτερον ὡς ἀντικοινωνικὰς ἐνεργείας θεωροῦμεν τὰς ἐνεργείας τοῦ ἀτόμου, αἱ ὅσαι προσβάλλουν τοὺς ὑπὸ τῆς κοινωνίας τεθέντες κανόνες βίου καὶ παραβιάζουν τοὺς ὑπ' ἐκάστης κοινωνικῆς ομάδος θεσπιζομένους κανόνες συμβιώσεως (Α. Πιπινέλιτ, op. cit., σελ. 9 σημ. 1). Ἀναλυτικώτερον περὶ τῆς ἀντικοινωνικότητος τοῦ ἀθρώπου καὶ τῶν αἰτίων τῆς βλ. I.M. Δασκαλοπούλου, Περὶ τῆς βαθυτέρας φύσεως τοῦ ἐγκλήματος, Ἀθήναι (1968), σελ. 34 ἐπ.

30. Grispigni, op. cit., § 2 (σελ. 105), § 1 (σελ. 99), Ferri, op. cit., § 55 (σελ. 291).

31. Ferri, op. cit., § 55 (σελ. 295). Περὶ τοῦ τρόπου διαγνώσεως τῆς κοινωνικῆς ἐπικινδυνότητος καὶ τῶν κινδύνων οὓς ἐνέχει ἡ κρίσις περὶ ταύτης διὰ τὰς ἀτομικὰς ἐλευθερίας βλ. Γαρδικα ΠΧδ ἀν. σελ. 145, 146 καὶ Grispigni, op. cit., § 9 (σελ. 113).

32. M. Rigaux—P. Trousselle, Les Crimes et les delits du Code Penal, II, Bruxelles—Paris 1952, σελ. 89 ἐνθα καὶ ἀνάλυσις περιπτώσεων τῆς Ante Delictum ἐπικινδυνότητος.

β λ α β η ς κρίνεται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ποιότητος τὴν ὁποῖαν ἀπειλεῖ περὶ ταύτης ὁ νόμος ⁽³³⁾. Ἐάν ὁ ἐκ τῆς βλάβης κίνδυνος κατευθύνεται καθ' ὠρισμένον μόνον ἀτόμον ἢ κατ' ἰδιωτικῶν ἀγαθῶν, καὶ πάλιν τὸ ἄτομον δέον νὰ θεωρῆται ὡς ἐπικινδυνόν ⁽³⁴⁾. Ἐάν ὅμως ὁ ἐκ τῆς βλάβης κίνδυνος προβλέπεται νὰ προέλθῃ οὐχὶ ἐξ ὠρισμένης πράξεως βαρείας μορφῆς, ἀλλ' ἐκ πλείονων ἀδίκων πράξεων ἡπίας μορφῆς, τότε ἡ κρίσις περὶ τοῦ ἐπικινδύνου δέον νὰ συναγεται μετ' ἄκρας ἐπιουλακτικότητος ⁽³⁵⁾, τὸ δὲ ἄτομον νὰ μὴ ὑποβάλλεται εἰς εἰδικὴν μεταχείρισιν ⁽³⁶⁾. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ἡ ἀντικειμενικὴ προϋπόθεσις περὶ προβλεπομένης βαρύτητος τῆς βλάβης οὐδὲν νόημα θὰ εἶχε καὶ θὰ ἤρκει ἢ πρόβλεψις περὶ ἐπελεύσεως οἰκοδῆποτε βλάβης ἐν τῷ μέλλοντι.

B. Πιθανότης ⁽³⁷⁾ π ρ α γ μ α τ ὴ ς ε ὡ ς ἐ γ κ λ η μ ᾶ τ ω ν ὑπάρχει κατὰ γενικὴν διατύπωσιν ὡσάκις ἡ δυνατότης ὅτι τὸ ἄτομον θὰ συμπεριφέρεται ἐν τῷ μέλλοντι κατὰ τρόπον κοινωνικόν εἶναι ἀσθενεστέρα τῆς ἀντιθέτου τοιαύτης ⁽³⁸⁾. Ἀλλὰ πῶς θὰ κρίνωμεν τοῦτο; Ὑπάρχουν δύο παράγοντες ἐκ τῶν ὁποίων ἐξαρτᾶται ἡ πιθανότης τελέσεως ἐγκλήματος:

1. Αἱ ἐξωτερικαὶ συνθῆκαι ὕφ' ἧς τὸ ἄτομον διεβίωσε καὶ μέλλει νὰ διαβιώσῃ. Ἡ ἠθικὴ ἐγκατάλειψις τοῦ ἀνθρῶπου ἄνευ ἐπιβλέψεως, εἰ δυσμενεῖς ὅροι διαβιώσεως, ἡ κακὴ ἀνατροφή οὐδὲν ὅροι συντείνοντες εἰς τὴν δημιουργίαν παρὰ τῷ ἀτόμῳ ἐγκληματικῶν τάσεων ⁽³⁹⁾. Ὅσον οἱ ὅροι αὐτοὶ ἐμφανίζονται μὲ μεγαλυτέραν ἐντασιν, τόσον ἡ πιθανότης περὶ διαπράξεως παρὰ τοῦ ἀτόμου ἐγκλημάτων αὐξάνει. Καὶ ἀντιθέτως, ὅσον διὰ τῶν σωφρονιστικῶν μέτρων αἱ ἐξωτερικαὶ συνθῆκαι διαβιώσεως δυσχεραίνουσι τὴν τέλεσιν ἐγκλημάτων, τόσον τὸ ἐπικινδύνον τοῦ δράστου κατέρχεται ⁽⁴⁰⁾.

2. Ἡ προσωπικότης τοῦ ἀτόμου. Συνήθως τὸ ἄτομον διαπράττει ἔγκλημα ὅταν ὁ παρ' αὐτῷ ψυχικὸς δυναμισμὸς μεταξὺ ὀρθῶν καὶ ἀποθούτων αἰτίων ἀπὸ τῆς τελέσεως ζημιολογῶν πράξεων ἐκτυλίσσεται ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ ἐγκλή-

33. Beraud, op. cit., σελ. 75.

34. Γαρδικα, Ἐγκληματολογία, τ. Γ', Ἀθήναι 1960, σελ. 543. Ἄλλως τε ὁ ἐπικινδυνός ὡς πρὸς μίαν ὠρισμένην κατεύθυνσιν (π.χ. ἀπατεῶν) δὲν ἀποκλείεται νὰ στραφῇ ἐν τῷ μέλλοντι καὶ πρὸς ἄλλας κατευθύνσεις (π.χ. αἰμομαίλια), δοθέντος ὅτι διὰ τοῦ ἐγκλήματος αἱ ἀναστολαὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καταρρέουσι, τοῦλάχιστον κατ' ἀρχήν. (Πάντως ὡς γνωστόν, τὸ σύστημα τῆς εἰδικῆς ὑποτροπῆς ἰσχύει ἐπὶ πλημμελημάτων ἐξ ἀμελείας καὶ πταισμάτων. Βλ. Ν.ικ. Χωρ. α.φ. ἄ. Γεν. Ἀρχαί Π.Δ. Δικαίον 1966, σελ. 315.)

35. Beraud, op. cit., σελ. 77, 78.

36. Γαρδικα, Ἐγκληματολογία ἀνωτ. σελ. 589.

37. Νομικῶς σημερινῶν εἶναι ἐνταῦθα ἡ πιθανότης ἥτις ὑποκειμενικῶς προσεγγίζει τὴν βεβαιότητα.

38. Beraud, op. cit., σελ. 73.

39. Πρβλ. Γαρδικα, ΠΧδ ἀνωτ., σελ. 70.

40. Χωρ. α.φ. ἄ. Ἐλλ. Ποιν. Δίκαιον, ἀνωτ. σελ. 172.

ματος κατά τρόπον ανώμαλον (41). Όσον ή τοιαύτη ανώματος συμπεριφορά προσαρμόζεται περισσότερο προς τας μονίμους ψυχικάς ιδιότητας του ατόμου τόσον περισσότερο επικινδυνότητα αποδεικνύει αυτή (42). Προς διακρίβωσιν τής μονιμότητος των ψυχικών διαθέσεων εξετάζομεν άφ' ενός μεν τό άπροσάρμοστον του ατόμου εν δεδομένω κοινωνικώ περιβάλλοντι (43) και άφ' έτέρου τήν αδυναμίαν του νόμου να έκφοβίση διά τής ποινής τό άτομον τουτο (44).

VII. 'Η Διακρίβωσις του επικινδύνου επί έγκληματικης επικινδυνότητος.

Έφ' όσον πρόκειται περι έγκληματικης επικινδυνότητος, έφ' όσον δηλ. ή επικινδυνότης προέρχεται εξ ατόμου έγκληματήσαντος ήδη (άνωτ. V), ειδικώτερα κριτήρια περι τής ύπαρξεως και του βαθμού επικινδυνότητος είναι: α) ή βαρύτης, ό τρόπος και αί συνθήκαι τελέσεως του έγκλήματος, β) τά εις τό έγκλημα ώθήσαντα αίτια και γ) ή έν γενεί προσωπικότης του δράτου (45).

Από μακρου χρόνου έτέθη θέμα ποιον εκ των τριών ως άνω κριτηρίων βαρύνει περισσότερο εν τή έκτιμήσει τής επικινδυνότητος.

Ο Grispiigni έθεώρησεν ως σπουδαιότερον κριτήριον τό τελεσθέν έγκλημα, διότι, κατ' αυτόν, τό έγκλημα είναι ουσιώδες σύμπτωμα ψυχικής έλαττωματικότητος και δεικνύει τήν ύπαρξιν παρά τω δράστη συγκεκριμένης ικανότητος προς τό έγκληματείν (46).

Διά των άπόψεων όμως του Grispiigni καταλήγομεν εις τό υπερβολικόν συμπέρασμα ότι πās έγκληματήσας είναι επικίνδυνος, έστω π.χ. και άν τό έγκλημα έτελέσθη εκ περιστάσεως. Προς αντιμετώπισιν τής υπερβολής ταύτης ή επιστήμη ένεβάθυσε περισσότερο εις τό θέμα και έρριψε τήν προσοχήν της εις τά ώθήσαντα προς τήν έγκληματικην πράξιν αίτια, τά όποια διέκρινεν εις τυχαία και εις μόνιμα. Και τά μεν τυχαία έθεωρήθησαν ως άφοράντα εις τόν όμαλόν άνθρωπον, τά δε μόνιμα ως άφοράντα εις τήν προσωπικότητα ανώμαλου ανθρώπου εκδηλούν-

41. Grispiigni, op. cit., § 10 (σελ. 128), Ζαγαρά, op. cit., σελ. 32. Πρβλ. Α.Π. 103/62.

42. Χωραφά, άνωτ. σελ. 171.

43. Ζαγαρά, op. cit., σελ. 35. Πρβλ. Grispiigni, op. cit. § 10 (σελ. 128).

44. Beraud, op. cit., σελ. 67, 68 και Ζαγαρά, op. cit., σελ. 36.

45. Ferri, op. cit., § 56 (σελ. 306), Α.Π. 343/68 ΠΧρ ΙΗ, 596.

46. Grispiigni, op. cit., § 10 (σελ. 124 έπ.). Κριτικήν των άπόψεων του Grispiigni βλ. εις Alfr. De Marsico, La Pericolosità Criminale nell' ultime elaborazioni scientifiche, εν Giustizia Penale 1923 § 4 (σελ. 294). 'Η θεωρία του Grispiigni φαίνεται άσφαλής ιδίαι επί έγκλημάτων καθ' ύποτροπήν (Α.Π. 69/65) ή κατ' έξκαλούθησιν, άν και πρέπει να γίνεται διάκρισις μεταξύ του δράστου του έκμεταλλουμένου και του δράστου του δημιουργούντος έγκληματικας ευκαιρίας ('Ανδρουλάκη, Περι συρροής έγκλημάτων, τ. Β, 209)

τος συμπεριφοράν σύμφωνον προς τήν βιοφυσικήν του σύστασιν και έντος ως εκ τουτου επικινδύνου τή δημοσία τάξει (47). "Έτεροι τέλος επιστήμονες έρριψαν τήν προσοχήν των εις τήν προσωπικότητα του έγκληματίου και ιδίαι εις τας προσωπικάς ιδιότητας του δράστου, εις τόν προγενέστερον βίον και εις τήν μετά τήν έγκληματικην ένέργειαν συμπεριφοράν αυτού (48).

Κατά τήν ήμετέραν γνώμην εκ των τριών ως άνω κριτηρίων υπερέχει ως προς τήν βαρύτητα τό κριτήριον του ώθήσαντος αίτιου. Τοιυτο άφ' ενός μεν συνδυάζει έν έαυτώ τό άντικειμενικόν στοιχείον του τελεσθέντος έγκλήματος και τό ύποκειμενικόν στοιχείον τής προσωπικότητος του δράστου, άφ' έτέρου δε δεικνύει πληρέστερον των λοιπων κριτηρίων τό κατά πόσον ή τελεσθεΐσα πράξις προσαρμόζεται εις τας ψυχικάς ιδιότητας του δράστου, ώστε να αναμένονται εξ αυτού και νέα έγκλήματα. Πάντως τό όλον θέμα εξακολουθεΐ εν στασιάζεται.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 'Ανδρουλάκη Νικ.: Περι συρροής έγκλημάτων, τ. Β', 'Αθήναι 1968.,
Antolisei Fr.: Sul concetto del pericolo, Sc. Pos. 1914, 22 - 46.
Beraud Rog.: Les mesures de sureté en Droit Allemand d' après la loi du 24 Novembre 1933, Aix — En — Provence 1937.
Bouzat P.: Traité theorique et pratique de Droit Penal, 1951.
Γαζή Α.: Έρμηνεία 'Αστικου Κώδικος ('Ερμ ΑΚ), άρθρον 522.
Γαρδίκια Κ.: Έγκληματολογία, τ. Γ, 'Αθήναι 1960
Γαρδίκια Κ.: Το επικίνδυνον του έγκληματίου, ΠΧρ ΙΘ 65 - 81, 129 - 149.
Γάρου 'Η λ.: Ποινικόν Δίκαιον — Ειδικόν Μέρος, τεύχ. Γ., 'Αθήναι 1961.
Γάρου 'Η λ.: Κοινάς επικίνδυνα έγκλήματα εις τόν νέον Κώδικα, ΠΧρ Γ' 425 - 436.
Garofalo R.: La Criminologie, Paris 1905.
Γεωργάκη Ι.: Ποινικόν Δίκαιον, 'Αθήναι.
Grispiigni Fil.: La Pericolosità e il valore sintomatico del reato, Sc. Pos. 1920, 96 - 141.
Δασκαλοπούλου Ι.: Περι τής Δικανικης Ηεπειοθήσεως, ΠΧρ ΙΣΤ' 321 - 330, 385 - 393.
Δεδε Χ ρ.: Το στοιχείον του κινδύνου εις τό Ποιν. Δίκαιον και τά έγκλήματα διακινδυνεύσεως, ΠΧρ Ε, 103 - 106.
Ζαγαρά ό λ α 'Γ α κ.: 'Η επικινδυνότης και τά άσφαλιστικά μέτρα εν τω Ποινικω Δικαιω Α, 'Αθήναι 1940.
'Ηλιοπούλου Τιμ.: Σύστημα του Έλληνικου Ποινικου Δικαιου, τ. Α (Γεν. Μέρος), 'Αθήναι 1915
Καρανίκια Δημ.: Έγχειρίδιον Ποιν. Δικαιου, τ. Β', 'Αθήναι 1954.
Κατσαντώνη 'Α λ.: Ποινικόν Δίκαιον — Γεν. Μέρος, Α', 'Αθήναι 1969.
Constant J.: Traité élémentaire de droit pénal, I, Liege 1965.
Κωστέη Κ.: Έρμηνεία του έν 'Ελλάδι Ισχύοντος Ποινικου Νόμου, τ. Α', 'Αθήναι 1899.

47. Sabatini, La pericolosità criminale Come stato subiettivo criminoso, Scuola Positiva 1921 σελ. 255.

48. Ferri, op. cit., § 57 (σελ. 307).